

Fasadbelysning i Stockholm

Den här skriften har tagits fram på initiativ av trafikkontoret och stadsbyggnadskontoret i Stockholms stad och riktar sig till boende och verksamma, så som fastighetsägare, ljusdesigners och andra konsulter, i staden men är också tänkt att användas internt inom förvaltningar och i nämnder.

Arbetsgruppen har bestått av:

Anders Hedlund, trafikkontoret, anläggningsavdelningen
Per-Olof Svensson, stadsbyggnadskontoret, bygglovsavdelningen
Monica Hector, Rådet till skydd för Stockholms skönhet
Gunilla Söderlund, stadsmuseet
Anna Waernborg, ljusdesigner och landskapsarkitekt, Sweco

Bilderna i programmet är framställda av Anna Waernborg eller köpta från bildbank om ej annat anges.

2018-03-07

Fasadbelysning i Stockholm

Bakgrund, syfte och mål	4
Stadens förutsättningar	5
Fasadbelysning – nu och i framtiden	5
Stadens ljusvision och mål	6
Lite om ljussättningens grammatik	7
Rätt ljus till rätt byggnad	7
Fokus på rätt byggnadsdelar	7
Understryk arkitekturens karaktär och förstärk kvaliteter	8
Ljusets vinkel och byggnadens proportioner	8
Ljutfärg	9
Dynamiskt ljus	9
Bländning	10
Exempel på hur ljuset kan förändra och förvränga	11
Andra saker att beakta vid ljusplaneringen	12
Ljutföroreningar	12
Installationer	13
Behövs lov eller tillstånd?	14
Bygglov	14
Bygglov, tidsbegränsat	14
Bygglov, säsonglov	14
Evenemang/tillfälliga installationer	14
Bygglovets giltighet	14
Bygglovsprocessen	15
Råd och tillvägagångssätt	15
Konceptfasen	15
Dialog med Stockholms stad	15
Bearbetning av förslaget	15
Bygglovshandling	15
Bygglovsprocess	15

Bakgrund, syfte och mål

Intresset för att lysa upp Stockholm på fler sätt än med traditionell gatubelysning har ökat. Det blir vanligare att olika aktörer, ofta fastighetsägare, vill försköna byggnader och platser med hjälp av ljus. Detta har skapat ett behov av riktlinjer för ljussättning i staden.

Syftet är att presentera visionen om hur Stockholms stads offentliga rum ska upplevas under kvällar och nätter. Dessutom ska riktlinjerna ge råd om hur man kan gå tillväga i ljusplaneringsprocessen för att sätta upplevelsen av stadsrummet i fokus. Målet är att Stockholm ska upplevas som en attraktiv och trygg stad där skönhetsvärden och arkitektur lyfts fram med hjälp av en välbalanserad ljussättning.

Detta dokument är en del av de riktlinjer som handlar om ljus. De andra delarna berör närliggande ämnen som delvis överlappar varandra – till exempel gator, parker, platser och torg, broar, konstverk, ljusskyltar, event- och säsongsbelysning, färgsättning med ljus, dynamiska ljusvariationer, ljusföroreningar och energi.

Stadens byggnader och uttryck är mycket varierande. Därför går det inte att ge generella råd för hur fasadbelysning ska utföras. Den måste anpassas till byggnaden eller platsens karaktär. Här får du förståelse om processen och viktiga förutsättningar inför ljussättning av fasad.

I arbetet har dialog förts med representanter för fastighetsägare, ljusdesigners och andra förvaltningar inom staden. Processen är viktig för att skapa ett gemensamt sätt att se på fasadljussättning.

Vill du veta mer om bygglovsprocessen? Bläddra till slutet av den här broschyren! Där finns också mer information för dig som behöver lov och tillstånd.

Illustrationen visar vilka områden Ljus i Stockholm behandlar. Ett av områdena är fasadbelysning, och det är detta som den här skriften handlar om.

Stadens förutsättningar

Stockholms geografiska läge gör att nattmörkret varierar mycket beroende på årstid. På sommaren har vi bara några få mörka timmar per natt, medan större delen av dygnet är mörkt under vintern. Det betyder att behovet av artificiellt ljus är störst under vinterhalvåret. Det nordiska ljuset med sina långa skymningar och gryningar påverkar förmodligen den kulturella synen på ljussättning i Stockholm. Till exempel vilken färgton på ljuset vi föredrar, eller hur känsliga vi är för bländning.

Snö påverkar ljusupplevelsen av ett stadsrum, men eftersom Stockholm inte har någon pålitlig snöperiod är det svårt att räkna med snön som en resurs i ljusplaneringen.

Stockholm är byggt på öar, och många av våra stadsdelar skiljs åt av vatten. Stadsdelsfronterna som vi ser över vattnet betyder mycket för helhetsbilden av staden, och behöver tas med i beräkningen vid fasadljussättning.

Staden förändras kontinuerligt, och under dess utveckling som har pågått sedan 1200-talet har olika stadsbyggnadsideal och trender rått. Runt den medeltida kärnan har staden vuxit fram likt årsringar på ett träd. Olika byggnadsstilar, material, fasadutformningar och byggnaders användning skapar olika förutsättningar för ljussättning.

Fasadbelysning – nu och i framtiden

Ljussättningen av Stockholms fasader varierar. Intresset för fasadljussättning är inget nytt, men teknikutvecklingen har lett till att verktygspaletten idag både är större, kraftfullare och mer ekonomiskt tillgänglig. Därför är det inte längre bara de mest prominenta byggnaderna som ljussätts.

I takt med att projektioner och fasadtäckande skärmar blir vanligare, blir gränsen mellan fasadljussättning och skyltning också allt mer flytande. Glasade fasader eller fasader med stora fönster gör att interiört ljus spelar en större roll för stadslandskapet.

Stockholms slott med fasadljussättning. Bilden är från 1943.

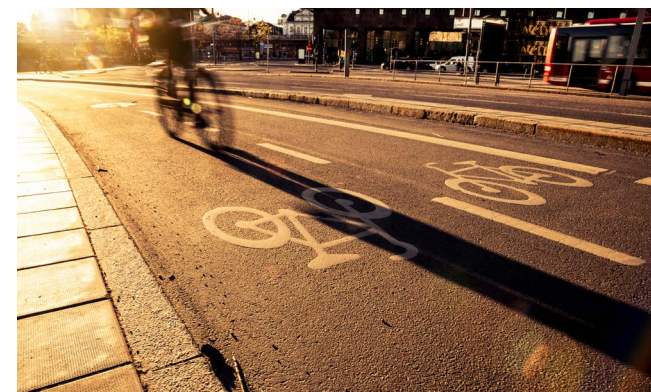
Stockholm har många stadsfronter där stadslandskapet kan läsas från distans eftersom staden är byggd på öar.

Idag kan du välja mellan regnbågens alla färger och olika typer av föränderligt ljus. Du kan skraddarsy ljuslösningar där du inte längre behöver acceptera dålig färgåtergivning, otympliga armaturer, oreglerbar ljusstyrka eller hög energiförbrukning.

Alla dessa möjligheter gör att frågan om hur ljussättningen utformas blir allt mer aktuell. Samtidigt finns en risk att

Gaslykta tänds 1953 på Norrbro.

Långa gryningar och skymningar med varmt ljus och långa skuggor är utmärkande för nordiskt ljus.

stadsbilden försämras om fasadljussättningen inte tar hänsyn till stadslandskapet.

Fastighetsägarens vilja att belysa sina fasader är en förutsättning för fasadljussättning. Men staden har också visst inflytande över privata ljusanläggningar, eftersom bygglov kan begränsa och påverka utformningen.

Stadens ljusvision och mål

Belysning är till för människor som vistas i den offentliga miljön. Dessutom hjälper ljuset till att göra Stockholm mer attraktivt.

Ljuset bidrar till att staden blir mer trafiksäker, tillgänglig, orienterbar och upplevs som trygg. Ljuset påverkar också stadens identitet och arkitektoniska kvaliteter. Ljusedsmiljön i staden ska ha kvaliteter som bidrar till att fler väljer att promenera eller ta cykeln – något som är ett prioriterat hållbarhetsmål. Samtidigt ska belysningens miljöpåverkan tas med i beräkningen. Där ligger fokus på energiförbrukning.

Allt ljus – oavsett vem som äger det – påverkar stadsbilden och hur staden uppfattas kvällstid. Förändringarna av ljuslandskapet ska ske utifrån en helhetsbild av staden, och det ska finnas en bra balans mellan att bevara och utveckla.

Det kommersiella ljuset är viktigt för upplevelsen av staden. Det utgörs till exempel av fasadbelysning, skyltar och interiört ljus från glaspardier. Stadsbyggnadskontoret, som handlägger bygglov, ska tillsammans med privata aktörer ha en god samverkan för att utveckla stadens skönhet, identitet och karaktär. Även event- och säsongsbelysning är ett viktigt område för samverkan.

Platser och byggnader i staden har olika dignitet och karaktär som fasadljussättningen ska beskriva och anpassas efter. Ljussättningen ska inte bara fungera för en enskild byggnad, utan behöver utformas efter platsen och sammanhangets förutsättningar. Stadsbilden ska upplevas som balanserad, och hänsyn måste tas till de omgivande ljusnivåerna. ●

Kungliga Slottet är ett exempel på en byggnad som inte bör upplevas alltför dunkel i förhållande till omkringliggande byggnader. Bilden ovan illustrerar hur en obalanserad fasadbelysning som inte tar hänsyn till stadsbild eller byggnadernas dignitet skulle kunna se ut.

Biblioteksgatan är ett exempel på en fasadbelysning som tillför stadsrummet kvaliteter. Genom att med ett mjukt ljus lysa upp fasaderna blir skalan och proportionerna på gaturummet tydligt.

Ljussättning av träd i parkmiljö bidrar till att skapa en attraktiv och trygg miljö för de som vistas och rör sig i parken. Bilden visar Gustav Adolfssparken.

” Ljusedsmiljön i staden ska ha kvaliteter som bidrar till att fler väljer att promenera eller ta cykeln – något som är ett prioriterat hållbarhetsmål.

Lite om ljussättningens grammatik

Rätt ljus till rätt byggnad

Byggnader som ska ljussättas har alltid en funktion, och ingår i ett sammanhang. Ljussättningen måste förhålla sig till och stämma överens med dessa förutsättningar. Det innebär att du behöver ta hänsyn till omgivande ljusnivåer och väga in byggnadens dignitet och funktion. En villa bör till exempel inte belysas på samma sätt som ett rådhus eller andra offentliga byggnader.

Fokus på rätt byggnadsdelar

Ljussättningen vinner i de flesta fall på att följa byggnadens logik. Till exempel bör huvudingången belysas så att besökare

förstår att det är huvudingången, vilket oftast innebär att detta är den mest upplysta delen av byggnaden.

När fönster är en viktig del av fasaden behöver oftast interiört och exteriört ljus balanseras mot varandra. En byggnad som har exteriört ljus och saknar ljus genom fönstren kan i vissa fall upplevas som ”död”.

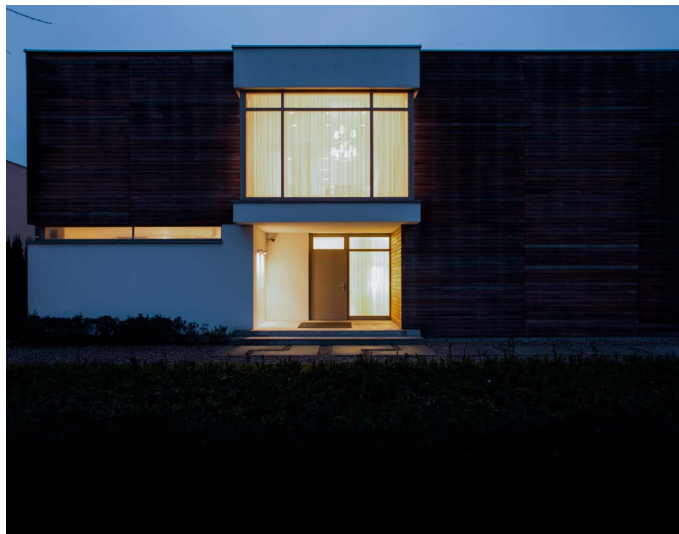
Valet av ljussättningsprincip måste också göras utifrån vilka platser eller på vilket avstånd byggnaden ska betraktas. Om du vill skapa ett tydligt landmärke kvällstid av till exempel ett vattentorn som i huvudsak ska betraktas från långt håll, blir små detaljer mindre intressanta och de större ytorna viktigare.

Byggnader med stora glasparter eller hela glasfasader har en massiv inverkan på omgivningen när det är mörkt, även om det bara finns interiör funktionsbelysning. Det kan vara både positivt och negativt, beroende på omgivningen och hur ljuset är utformat.

En villa med entrébelysning där ljuset är välkomnande, funktionellt och passar byggnaden. En mer omfattande ljussättning av fasaderna skulle lätt ge intryck av att det är en officiell byggnad och inte en privatbostad.

Ljussättning som följer byggnadens logik, och utnyttjar både exteriör och interiör belysning för att lyfta fram byggnadens karaktär.

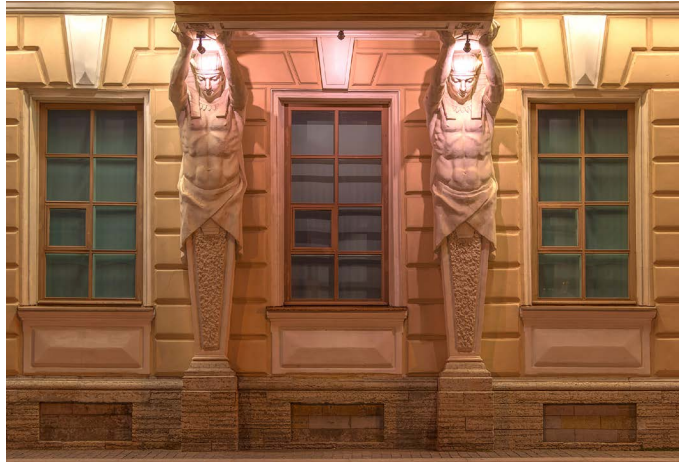

Stockholms rådhus har en ljussättning som visar att byggnaden är offentlig. Hela byggnaden är ljussatt, men fokus finns på viktiga entréer och tornet. Det interiöra ljuset ger liv till byggnaden.

Foto: Marianne Lind

Ljussättningen kan understryka arkitektens karaktärsdrag. Här är en asymmetrisk byggnad där fasadens karaktär lyfts fram av de integrerade och asymmetriskt placerade armaturernas ljus.

Ljusets vinkel är viktig för hur en byggnad uppfattas. Här är figurerna och den rustik som utsmyckar fasaden belysta ovanifrån, vilket ger dem en skuggbild som påminner om hur de uppfattas i dagsljus.

Fasadens är belyst med ett hårt ljus underifrån, vilket ger skarpa skuggor som gör fasaden rörlig.

Understryk arkitektens karaktär och förstärk kvaliteter

Varje byggnad har sina unika förutsättningar för fasadbelysning. Ljussättningen behöver förhålla sig till byggnadens karaktär – såsom byggnadsstil, färgsättning, proportioner, detaljer och sammanhang. Byggnadens kvaliteter och karaktär kan understrykas och lyftas fram med ljusets hjälp.

En symmetrisk fasad passar i symmetriskt ljus, medan en asymmetrisk byggnad kan ha en asymmetrisk ljussättning.

Ibland kan en portik, ett fasadelement eller liknande betonas. Samtidigt måste det finnas balans mellan detaljer och helhet, så att sammanhanget blir läsbart och att byggnaden inte förvanskas.

Ljusets vinkel och byggnadens proportioner

En ljussättning kan både förändra och förvränga proportioner på en byggnad. Ljussättningen behöver inte alltid sträva efter att ge ett dagsljusintryck – det kan vara spännande att låta upplevelsen av en byggnad förändras kvällstid. Oavsiktliga och förfulande förvrängningar ska däremot undvikas. Byggnader med utskjutande partier och utsmyckningar, som till exempel belyses med släpljus, kan få misspyrdande skuggbildningar som förvränger proportionerna. Effekten blir lite som när du lyser upp ditt ansikte underifrån med en ficklampa. Vi är helt enkelt vana att se våra ansikten belysta snett ovanifrån, precis som vi är vana att se byggnader. I sådana fall kan du med hjälp av ljus från andra håll balansera och få bort misspyrdande skuggor. Du kan också välja en annan ljussättningsprincip.

Den här fasaden är också belyst underifrån, men på ett mer balanserat sätt jämfört med den översta bilden. Ljuset är inte lika hårt. Det uppåtriktade ljuset är kompletterat med ljus framifrån.

Ljutfärg

Byggnadens färg kan framhävas eller förändras med hjälp av olika ljuskällor. I huvudsak rekommenderas ett vitt ljus med god färgåtergivningsförmåga för permanent fasadbelysning. Om fasaden har en varm färgton kan ett varmvitt ljus accentuera detta. Ett neutralvitt-kallvitt ljus kan till exempel användas om du vill framhäva en vit byggnads "vithet".

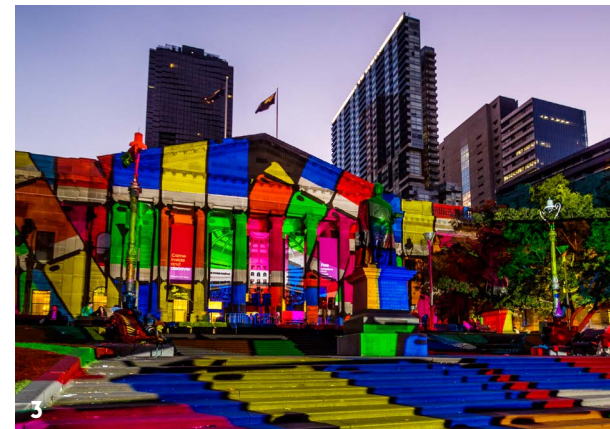
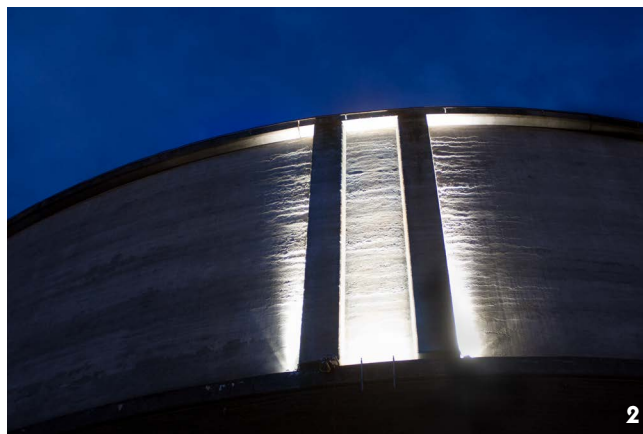
Ljus och färger uppfattas alltid relativt. Därför måste ljusfärg, färgtemperatur och ljusstyrka stämma med de färger, kontraster och den ljushetsgrad som det omgivande stadslandskapet har.

Ljuskällor med samma färgåtergivningsvärde kan vara olika bra på att återge en viss nyans. Valet av färgtemperatur och ljuskälla bör därför alltid ses i sitt sammanhang och utvärderas under en provbelysning.

Dynamiskt ljus

Dynamiskt ljus innebär föränderlig ljussättning. Det kan till exempel användas för att åstadkomma långsamma förändringar som följer årstiderna, eller för att skapa festscenarion som används kortvarigt vid högtider och andra festligheter. Styrning av ljus kan också nyttjas över dygnet för att minska energiförbrukningen och ljusföroreningar, samt för att anpassa ljusnivån till omgivningen. Inom Stockholms stad kommer allt fler gator att få nattsänkt belysning, vilket i många fall innebär att fasadbelysningens ljusnivå kan sänkas utan att förlora visuell effekt.

Efter LED-teknikens intåg i belysningsbranschen har det blivit både enkelt och relativt billigt att ha såväl färgat som dynamiskt ljus. Tekniken erbjuder närmast oändliga valmöjligheter, vilket skapar goda förutsättningar för skraddarsydda lösningar. Samtidigt kan det vara en fallgrop när det blir svårt

1 och 2 Bilderna visar hur ljusfärgen påverkar den färgton vi uppfattar på byggnadens grå betongyta. Samma fasad är ljussatt i färgtemperaturer som ligger långt ifrån varandra. **3** Projicerat mönster som dessutom är starkt färgat kan kamouflera en byggnad och en miljö. Även om detta är ett extremt exempel visar det på hur kraftfullt ljuset kan förändra och förvränga. **4** Hörtorgsskraporna med sin event- och säsongsbelysning som är dynamisk och syns från långt håll.

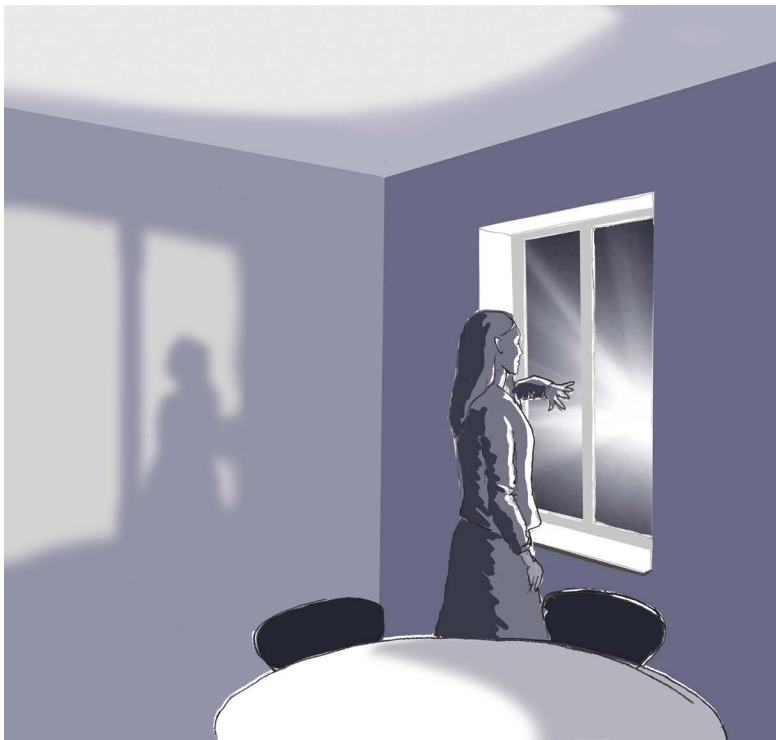
att begränsa sig. Ljussättning med färg kan vara motiverat vid till exempel tillfälliga event och invigningar, men är i normala fall inte lämplig som permanent belysning av en fasad.

Generellt uppfattas snabba växlingar i ljusintensitet och färg som uppmärksamhetskrävande eller störande och ska därför undvikas.

Bländning

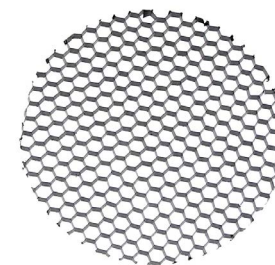
Ljussvinklar och avskärmning av armaturer avgör om ljuset bländar eller inte. Upplevelsen av en ljussättning som är tilltalande från ett håll, kan förstöras av att du plötsligt blir bländad eller ser störande ljuspunkter när du tittar på det belysta objektet från en annan vinkel.

Ljussättning av fasader måste utformas med hänsyn till verksamhet inuti byggnader; i synnerhet så att ljuset inte stör boende. Du måste också säkerställa att belysningen inte försämrar trafiksäkerheten, genom att undvika ljus som kan vilseleda eller blända.

Armaturer blir i regel bländande om man kan titta rakt in i dem. Fysiska bländskydd och val av placering av armaturerna är viktigt för att minska risken för bländning. Vinkeln på ljuset är också viktig – inte minst om man ska kunna titta ut genom den upplysta fasadens fönster utan att bli bländad.

Bländskydd i form av raster eller skärmar finns ofta som tillbehör till strålkastare. De kan monteras i eller på armaturen. Bilderna till höger visar några exempel.

Exempel på hur ljuset kan förändra och förvränga

Hur ser egentligen en byggnad ut? I mörker är det ljussättningen som avgör hur vi uppfattar rumslighet, form, färg och detaljer.

På bilderna ser du samma torg och byggnad med olika ljussättningar. Här ser du hur viktigt det är med balans mellan byggnadens ljussättning och omgivningens ljus. Bilderna visar

också hur ljuset kan förändra och förvränga intrycket. Ljuset påverkar i hög grad atmosfären på platsen vilket gör det till ett mycket kraftfullt verktyg inom teater och scenkonst. I en stadsmiljö måste du i regel vara mer återhållsam med ljussättningen.

Bilderna kommer från ett av Philips ljuslaboratorium, där torget och byggnaderna är uppbyggda i full skala för att demonstrera produkter och tekniska möjligheter. ●

” Ljuset påverkar i hög grad atmosfären på platsen vilket gör det till ett mycket kraftfullt verktyg inom teater och scenkonst. I en stadsmiljö måste du i regel vara mer återhållsam med ljussättningen.

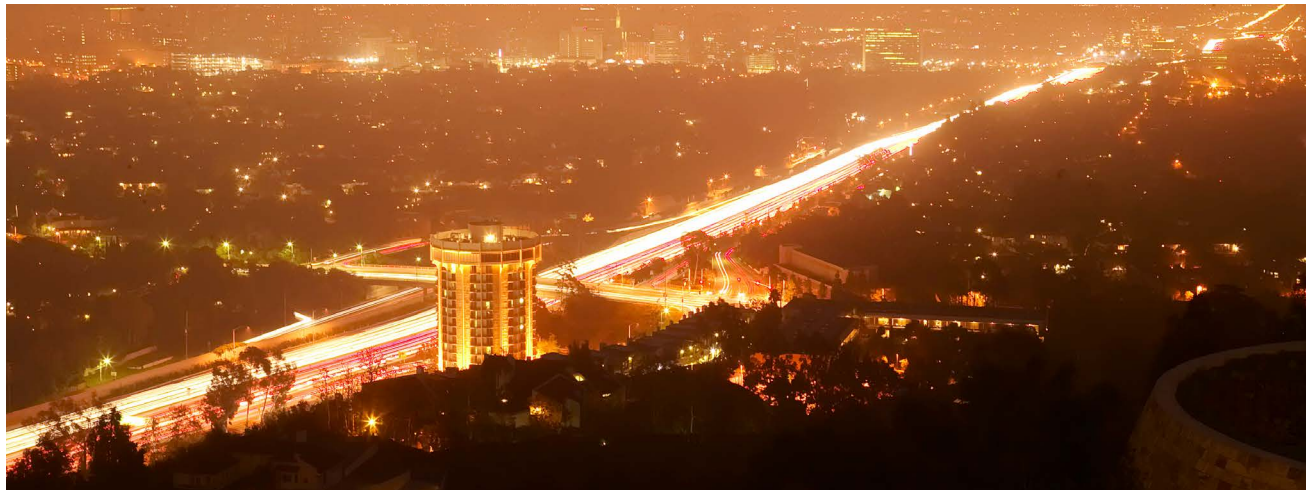
Andra saker att beakta vid ljusplaneringen

Ljusföroreningar

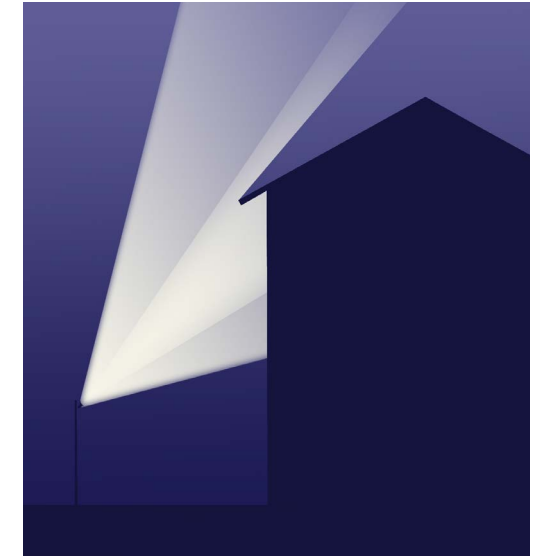
Med ljusföroreningar avses oönskat ströljus, framför allt uppåtriktat ljus som minskar möjligheten att studera natt-himlen och se stjärnor. Ljusföroreningar kan också ha en ekologisk påverkan¹.

För att minska ljusföroreningsrisken bör man använda armaturer med rätt spridningsvinkel, avskärmning och rikta dem rätt. Om man kan använda nedåtriktat ljus i stället för uppåtriktat, är det att föredra. Man ska heller inte använda onödigt starkt ljus. Med hjälp av effektiv styrning kan också ljuset minskas eller släckas de tider det inte gör någon nytta.

¹ Bland annat har studier på flyttfåglar gjorts och visat på problem med desorientering p g a ljusföroreningar över storstäder. Källa: Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America vol. 114 nr 42, 2017 Benjamin M. Van Doren, High-intensity urban light installation dramatically alters nocturnal bird migration.

Det orangefärgade skenet ovanför många städer är ofta orsakade av dåligt avskärmade gatuarmaturer och belysning av idrottsarenor mm. Färgen kommer av högttrycksnatriumljuskällor.

Felriktade armaturer, eller armaturer med spridning utanför objektet kan medföra ljusföroreningar.

Ljusförorenad himmel ovanför Bay Bridge, Kalifornien, där man tydligt ser hur brons effektbelysning reflekteras i molnen.

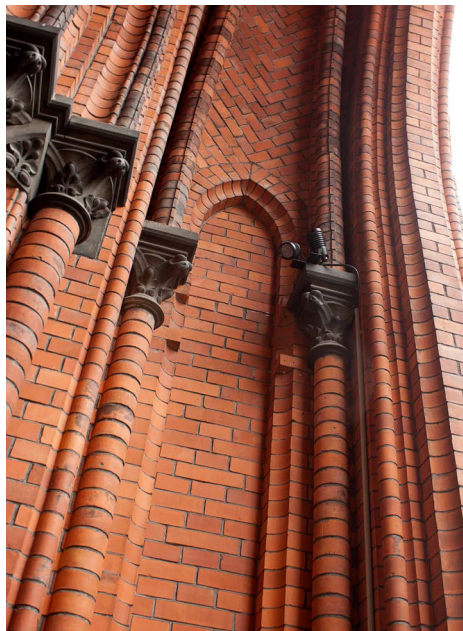
Installationer

Armaturer och fästen måste kunna monteras på ett säkert sätt, så att de inte riskerar att lossna och falla ner. Infästningarna ska vara dimensionerade utifrån utrustningens vindfång och vikt. Vid fasadmontage måste det säkerställas att fasaden lämpar sig för infästningarna.

Installationer behöver också fungera visuellt under dagtid. Om du monterar belysning på fasad med utvändig eldragning bör detta göras så att kabel, kabelskydd och dosor syns så lite som möjligt. Armaturena behöver vara diskreta eller, om de är mer iögonfallande, passa med arkitekturen.

Både armaturer och övrigt installationsmaterial bör lackas eller målas i en kulör som smälter in.

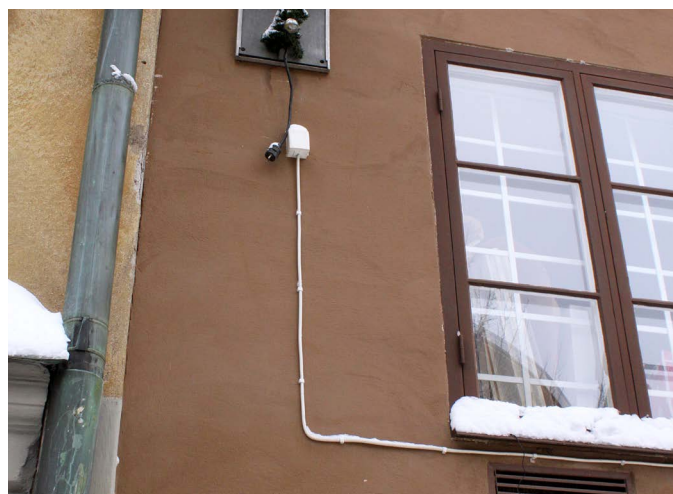
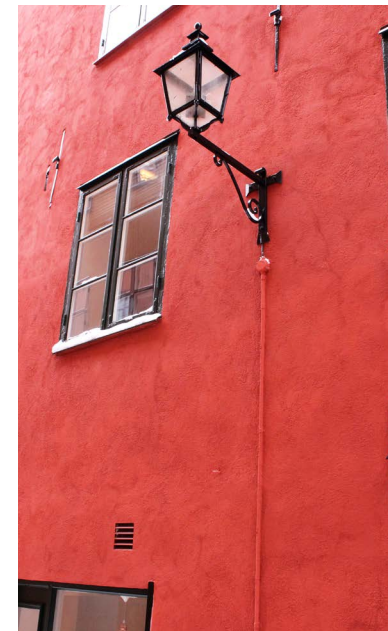
För kulturmärkta byggnader finns restriktioner kring håltagning och montage. ●

Ljusanläggningen vid S:t Johannes kyrka har en diskret installation av kablar, rör och armaturer.

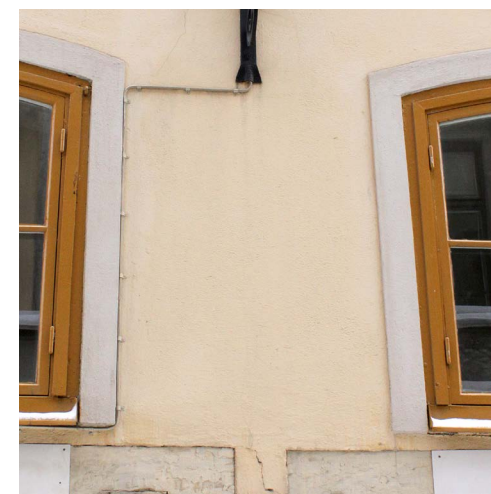
När kablar och elrör målas i samma kulör som väggen smälter de lättare in.

En vit kabel och dosa mot en mörk fasad gör att installationen tar onödigt mycket uppmärksamhet. Kabeln är också dragen mitt i ytan, istället för att följa gränsen mot nästa fasad.

Eldragningen nedan hade varit mycket mindre iögonfallande om kabeln hade löpt längs undersidan av frisen, och om kabel och dosor målats i väggens kulör.

Genom att låta kabeln följa fönstrets omfattning blir elinstallationen diskret.

Behövs lov eller tillstånd?

Bygglov

Inom ett område som omfattas av detaljplan krävs det bygglov för att sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en lusanordning om någon av nedanstående punkter uppfylls²:

- Om den avsedda användningen av anordningen har betydande inverkan på omgivningen.
- Om lusanordningen placeras på eller i anslutning till en sådan byggnad eller inom ett sådant bebyggelseområde som är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt.
- Om det finns detaljplanebestämmelser med krav på bygglov.

Bygglovsplikten gäller även om fasaden endast belyses ett fåtal gånger varje år från fast monterad belysningsutrustning.

Utanför detaljplanelagt område kan bygglov krävas om det finns utökad bygglovsplikt i områdesbestämmelser.

Bygglovets omfattning omfattar både ljusupplevelsen och lusanordningen (belysningsarmaturer med montageanordningar), även sådan som inte sitter direkt på själva fasaden. En tydlig beskrivning av ljussättningens verkan måste redovisas. Detta är speciellt viktigt då ljussättningen är föränderlig till färg, rörelse och projektion, så kallad eventljussättning.

Lämpligheten i att ljussätta en byggnad med återkommande eventljus är beroende av var i staden byggnaden finns, byggnadens gestaltning och kulör samt risken att störa intilliggande verksamheter och boende genom till exempel bländning.

Återkommande förändringar av fasadbelysning i form av eventljussättning bör spegla verksamheten/aktiviteten under den del av dygnet då aktiviteten pågår.

Vid eventljussättning belyses normalt fasader med maximalt 10 olika teman vilka kan upprepas totalt maximalt 30 gånger (kvällar) per år. Mellan tillfällen/perioder med eventljussättning ska en viloperiod med vitt ljus pågå under ca 14 dagar.

Utöver detta kan en mer sammanhållen tidsperiod för fasadjussättning ske i samband med julen, om det är rimligt med hänsyn till omgivning och plats.

I fall där formellt bygglov inte krävs, kan det ändå vara lämpligt med frivilligt bygglov. Det kan vara i speciellt känsliga miljöer och omgivningar alternativt då byggnaden eller konstruktionen genom sitt läge är framträdande i stadsbilden.

Bygglov, tidsbegränsat

Bygglov för en ljussättning kan ges för ett fast tidsintervall. Detta kan vara lämpligt vid tillfälliga installationer eller då det är osäkert om byggnaden/platsen över tiden kommer att vara lämplig att ljussätta, exempelvis i samband med exploateringsområden för bostäder.

Bygglov, säsonslov

Säsonslov avser ljussättningar som är återkommande. Det vill säga, att samma ljussättning upprepas varje år.

Säsonslov för juldekorationer ges normalt i tidsomfattning som är anpassad till traditionell julhandel.

Evenemang/tillfälliga installationer

Om ljussättningen bara ska användas under en tidsperiod som är kortare än en vecka, och inte användas upprepande, behövs inget bygglov. Belysningsutrustningen som använts för evenemanget ska därefter demonteras.

Då allmän plats används, eller om platsen används av allmänheten, måste trafikkontoret konsulteras och polistillstånd sökas. Det gäller även utrustning som inte står på marken.

Bygglovets giltighet

Vid renovering eller upprustning av lusanläggningar för fasadbelysning är det viktigt att tänka på att bygglovets giltighet om utförandet är lika till form och ljusupplevelse. ●

Säsonslov kan utfärdas för julbelysning. Den används under en period som årligen återkommer.

² Källa: www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/lov--anmalningsplikt/bygglov-for-lusanordningar/

Bygglovprocessen

Råd och tillvägagångssätt

När idén om att ljussätta en fasad har fötts kan man följa ovanstående process. Då blir arbetet så effektivt som möjligt.

Konceptfasen

Börja med att kontrollera detaljplanebestämmelser och eventuella kulturmärkningar för den aktuella fastigheten.

Konsultera gärna en professionell ljusdesigner/ljussättare. Analysera inte bara fasaden i sig, utan titta också på i vilket sammanhang den verkar. Ljussättningen måste ta hänsyn till helhetsupplevelsen av det offentliga rummet. Balansen i ljusnivåer är viktig, och möjligheten att ljussätta utan att tillföra förfulande installationer som stör intrycket dagtid.

Formulera syftet med ljussättningen och ta fram ett ljussättningskoncept. Konceptet behöver inte vara detaljerat eller innehålla tekniska detaljer. Enkla skisser som visar principerna räcker.

Konceptet ska visa att du har beaktat byggnadens sammanhang, dess funktion, dignitet samt arkitektur. Dessutom ska det

framgå vad du vill lägga fokus på – om någon del ska vara ljusare och vilken karaktär ljuset ska ha (till exempel varmt/kallt, släpljus/flodljus, svagt/starkt). Typ av ljussättningsmetod måste också redovisas; det vill säga, om du tänker dig att armaturerna till exempel ska sitta på fasaden, stolpar eller liknande. (Läs mer i övriga avsnitt om vad som är viktigt att tänka på).

Dialog med Stockholms stad

Innan du har lagt ner mycket tid på ditt ljussättningsförslag är det bra att stämma av med staden om idén är genomförbar eller om du måste omarbota konceptet. Kontakta Stadsbyggnadskontoret på telefonnummer 08-508 27 300, eller på e-post: stadsbyggnadskontoret@stockholm.se.

Bearbetning av förslaget

Förfina förslaget och presentera det genom en provbelysning där representanter från staden är med. Provbelysningen ska dokumenteras med bilder.

Styrssystem som gör det möjligt att ställa in ljusstyrkan på

respektive armatur samt reglera ljusnivån efter dygnets timmar är ofta en förutsättning för att fasadljussättningen ska bli välbalanserad.

Bygglövshandling

Ta fram en bygglövshandling som ger en tydlig bild av visionen för ljussättningen. Ansökan ska också innehålla en projektbeskrivning samt ritningar eller bilder med armaturplaceringar, materialförteckning och beskrivning. Även en kontrollplan ska upprättas.

Bygglövsprocess

Bygglövsprocessen blir smidigare och effektivare av en dialog i tidigt skede. Efter att ansökan har blivit godkänd fås bygglövsbeslut med startbesked.

Innan belysningsanläggningen får tas i bruk krävs också ett slutbesked. Detta utfärdas efter ett möte på plats där ljussättningen visats motsvara bygglövet, och efter intyg om att kontrollplanen har följts. ●

start.stockholm

